

Katedra trestního práva

Klauzurní práce č. 3 (149) konaná dne 19. 5. 2023

Sedmilhářka Roxana

Proti Davidovi bylo zahájeno správní řízení pro přešupek spočívající v řízení motorového vozidla pod vlivem alkoholu (v krvi měl 0,8 promile alkoholu). David se obával uložení zákazu řízení motorových vozidel, s čímž se v hospodě u piva svěřil kamarádovi Petrovi. Rozhovor zaslechla i žena, která si k nim přisedla a představila se jako Roxana. Roxana se pochlubila, že má přítele, který shodou okolností pracuje na městském úřadě jako vedoucí oddělení přešupků, kde se vede i Davidovo přešupkové řízení. David jí proto na radu Petra nabídl, že jí dá 50 000 Kč, pokud u přítele zařídí, aby jeho přešupek nějak „zametl pod koberec“. Roxana na oko souhlasila, že to za takovou odměnu udělá. Nabízených 50 000 Kč, které David posléze vybral v nedalekém bankomatu, si proto vzala, ve skutečnosti ale o žádné intervenci od počátku neuvažovala.

Po několika dnech přišlo Davidovi předvolání k ústnímu jednání o přešupku na městském úřadě. David si pak postěžoval kamarádovi Petrovi, jak ho Roxana napálila. Petr mu poradil, že si má v hospodě zjistit, kde Roxana bydlí, dojít k ní domů a vynutit si příslib od přítele, že zařídí, že proběhne promlčecí doba přešupku a on nebude pro přešupek postižen, jinak že je půjde udat na Policii České republiky. David se zachoval zcela podle rady, byt Roxany a jejího přítele Romana skutečně našel, počkal na ně před domem, kde jim pohrozil, že je udá na Policii České republiky, pokud nezařídí, co Roxana slíbila. Roman to odmítl s tím, že nic zařizovat nebude a že by si David měl uvědomit, že případným oznámením by se sám mohl dostat do ještě větších problémů, než je řízení o přešupku. S tím se rozešli.

Otázky

1. Jak trestněprávně posoudíme jednání Roxany? Odůvodněte.
2. Jak trestněprávně posoudíme jednání Davida? Odůvodněte.
3. Posud'te jednání Davida pro případ, že by se namísto vyhledání Roxany sám hned druhý den po poskytnutí finanční částky šel „udat“ na Policii České republiky, kde oznámil všechny relevantní skutečnosti z předchozího večera. Měl by za takové situace možnost vyhnout se trestnímu postihu? Odůvodněte.
4. Jak byste trestněprávně posoudili jednání Romana při následující obměně zadání? Roman byl s Roxanou předem domluven, že Roxana může v hospodě aktivně vyhledávat zájemce a

nabízet jim příznivé ovlivnění přestupkového řízení Romanem, pokud zaplatí nejméně 50 000 Kč, z čehož si půlku vezme Roman a půlku Roxana. Za to měl Roman nechat uplynout promlčecí dobu přestupku tím, že neprovede po dobu jejího plynutí nezbytné úkony správního řízení. Takto to stihli před zásahem Policie České republiky učinit v jediném případě Davida, který peníze Roxaně zaplatil, přičemž věděl, že půlka bude předána Romanovi, který posléze skutečně zařídil, že řízení o přestupku Davida bylo zastaveno z důvodu zániku odpovědnosti za přestupek. Odůvodněte.

5. V hlavním líčení ve věci obžalované Roxany byl vyslýchán jako svědek Petr, který odmítl vypovídat, protože by pak na základě své výpovědi o rozhovoru s Davidem mohl být stíhán. Soud jeho vysvětlení důvodů neuznal, protože v tomto řízení není stíhán David, jemuž měl Petr radit, ale Roxana. Když i nadále Petr odmítal vypovídat, uložil mu předseda senátu pořádkovou pokutu ve výši 20 000 Kč. Jak (a proč) o stížnosti Petra, který ji podal ihned do protokolu, rozhodne stížnostní soud? Odůvodněte.
6. Po zahájení hlavního líčení se soudce dotázal Davida a státního zástupce, zda by měli zájem uzavřít dohodu o vině a trestu, s čímž strany souhlasily. Předseda senátu proto vyzval státního zástupce, aby se s Davidem v hlavním líčení dohodl. V průběhu dohadování stran jim předseda senátu radil, jaký druh trestu a jaká jeho výměra by měly být zvoleny, aby trest byl podle něj přiměřený, s čímž státní zástupce i obžalovaný souhlasili a (aniž by dohodu sjednali písemně nebo ji nadiktovali do protokolu) dohodu s takovým trestem a vinou podle obžaloby navrhli schválit, což soud učinil. Byl jeho postup správný? Odůvodněte.
7. Roxaně byl vedle podmíněného trestu odnětí svobody uložen trest propadnutí věci, a to kabelky, kterou koupila za peníze od Davida, avšak kterou ještě před zahájením trestního stíhání darovala k narozeninám své sestře Xenii, která věděla, z jakých peněz byla pořízena. Jak má postupovat a rozhodnout odvolací soud o včas a řádně podaném jediném odvolání obžalované Roxany směřujícím výlučně proti trestu propadnutí věci, pokud jinak považuje za správné, aby kabelku jako výnos z trestné činnosti získal stát? Odůvodněte.

Poznámka:

1. U všech závěrů obsažených v odpovědích týkajících se subsumpcí případu pod zákonné ustanovení musí být ustanovení přesně citováno (nejen jeho název, ale i číslo paragrafu, odstavce, písmeno, alinea).
2. Při subsumpci musí být provedena konfrontace požadavků obsažených v zákonném ustanovení se skutkovým zjištěním (podobně jako to činí soud ve výroku rozsudku).
3. Závěry obsažené v odpovědích musí být náležitě odůvodněny (např. třeba uvést, proč třeba určité jednání posuzovat jako účastenství ve formě návodu a nikoli jako spolupachatelství).

Řešení

Otázky

8. Roxana svým jednáním naplnila znaky přečinu podvodu podle § 209 odst. 1 TZ

Roxana přistoupila na nabídku Davida, že zajistí u svého přítele Romana ovlivnění správního řízení ve prospěch Davida za úplatu ve výši 50 000 Kč, ač to od počátku nezamýšlela učinit. Svou akceptací nabídky Davida jej uvedla v omyl, že pro něj tuto věc zařídí, a to jen proto, aby jí předal 50 000 Kč, tedy aby v důsledku svého omylu vyvolaného Roxanou učinil majetkovou dispozici, kterou vzniklo obohacení na straně Roxany a škoda (ztráta na majetku) na straně Davida. David by býval majetkovou dispozici neučinil, kdyby nebylo lživého souhlasu Roxany.

Roxana se tak dopustila přečinu podvodu podle § 209 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „TZ“), neboť ke škodě cizího majetku sebe obohatila tím, že někoho uvedla v omyl, a způsobila tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou. Podle § 138 odst. 1 písm. a) TZ se škodou nikoliv nepatrnou rozumí škoda dosahující částky nejméně 10 000 Kč. V daném případě byla způsobena škoda ve výši 50 000 Kč (nebyla tak dosažena další hranice škody větší ve smyslu § 209 odst. 3 TZ, která činí nejméně 100 000 Kč). Pachatelem podvodu (tím, kdo uváděl v omyl) a zároveň osobou obohacenou byla Roxana, zatímco osobou uvedenou v omyl, která zároveň učinila v omylu majetkovou dispozici (tj. podvedeným), jakož i osobou poškozenou podvodným jednáním byl David. Protiprávní motivace provedení majetkové dispozice Davidem není v tomto případě významná a v právní kvalifikaci činu Roxany se neprojeví. Podvod podle § 209 odst. 1 TZ je úmyslným trestným činem ve smyslu § 13 odst. 2 TZ. Roxana jednala s úmyslem přímým podle § 15 odst. 1 písm. a) TZ, neboť chtěla Davida uvést v omyl, aby provedl majetkovou transakci, v jejímž důsledku se ona obohatí na úkor Davida, tj. ke škodě na jeho majetku (přímý úmysl se tak vztahuje na všechny objektivně-deskriptivní i normativní znaky skutkové podstaty podvodu). Podle § 14 odst. 2 TZ je trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1 TZ přečinem, neboť jde o úmyslný trestný čin, na který je stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby ve výši 2 let, tedy nepřevyšující 5 let.

Roxana se v tomto případě nedopustila nepřímého úplatkářství podle § 333 odst. 1 TZ, neboť od samého počátku neměla vůbec úmysl peníze brát jako úplatek za to, že by někoho ovlivnila, rozhodně nechtěla na přítele Romana jakkoliv působit, nebyla s tím

ani srozuměna, s nabídkou podvodně souhlasila jen proto, aby jí David peníze vyplatil a ona se tak na jeho úkor obohatila.

9. David se dopustil přečinu nepřímého úplatkářství podle § 333 odst. 2 TZ ve vícečinném souběhu s přečinem vydírání podle § 175 odst. 1 TZ.

David spáchal dva trestněprávně relevantní skutky.

První Davidův skutek spočíval v tom, že David předal Roxaně peníze za to, že využije svého vlivu na přítele Romana, aby zařídil, že David nebude postižen pro přestupek. V takovém jednání je možno spatřovat přečin nepřímého úplatkářství podle § 333 odst. 2 TZ, kterého se dopustil, neboť sám jinému poskytl úplatek za to, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci úřední osoby.

Částka ve výši 50 000 Kč, kterou David poskytl Roxaně, je neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení, které se má dostat uplácenému, a na kterou není nárok. Jedná se proto o úplatek ve smyslu § 334 odst. 1 TZ.

Vedoucí oddělení přestupků na městském úřadě je ve smyslu § 127 odst. 1 písm. d) TZ úřední osobou, která plní úkoly státu a společnosti a požívá přitom svěřené pravomoci, konkrétně jde o úředníka obecného úřadu, který vykonává pravomoc v přenesené působnosti delegovanou zákonem (konkrétně jde o pravomoc provést správní řízení o přestupku).

Úplatek nebyl v tomto případě určen přímo pro úřední osobu (Romana), ale byl určen Roxaně za to, že bude svým vlivem působit na svého přítele, aby nekonal v souladu se zákonem, ale v rozporu se svou pravomocí zajistil, že nezbytné úkony přestupkového řízení ve věci Davida nebudou provedeny a proběhne promlčecí doba, čímž zanikne odpovědnost za přestupek. Z tohoto důvodu nelze uvažovat o trestném činu podplacení podle § 332 TZ (úplatek by musel být určen přímo úřední osobě ve spojitosti s jejím obstaráváním věcí obecného zájmu).

Skutečnost, že Roxana nikoho neovlivnila (a ani to neměla v úmyslu) nemůže v tomto směru nic změnit na právním posouzení jednání Davida, neboť ovlivňování ze strany uplacené osoby či jiné její působení není zákonnou podmínkou trestného činu podle § 333 odst. 2 TZ (jde v této variantě o tzv. předčasně dokonaný trestný čin, který je formální, nežádá se dosažení výsledku).

Jde o trestný čin úmyslný ve smyslu § 13 odst. 2 TZ. David jednal s úmyslem přímým podle § 15 odst. 1 písm. a) TZ, neboť chtěl Roxaně poskytnout úplatek (50 000 Kč) za

to, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci úřední osoby (přítele Romana), jejíž ovlivnění bylo dokonce Davidovým cílem.

Podle § 14 odst. 2 TZ se bude jednat o přečin, neboť zákon podle § 333 odst. 2 TZ umožňuje uložení trestu odnětí svobody až na dvě léta.

Druhý Davidův skutek spočíval v tom, že David hrozil Romanovi a Roxaně, že je „udá“ na Policii České republiky, pokud Roman neučiní, co slíbila za 50 000 Kč Roxana. David se tím dopustil přečinu vydírání podle § 175 odst. 1 TZ, neboť Romana pod pohrůzkou jiné těžké újmy (v podobě udání jeho i přítelkyně Roxany na Policii ČR) nutil, aby něco konal (dal pokyny jinému úředníkovi) nebo opomněl konat (neprovedl úkony správního řízení). Pohrůzku oznámení určitého jednání na Policii České republiky lze považovat za pohrůzku jiné těžké újmy, a to zásadně i tehdy, kdyby byl pachatel přesvědčen o správnosti a důvodnosti oznámení policii tvrzeného jednání, neboť taková pohrůzka nemůže být prostředkem k tomu, aby na poškozeném vynucoval, aby něco konala, opomenula nebo trpěla.¹ Ze zadání vyplývá, že požadavkem Davida bylo, aby Roman pod uvedenou pohrůzkou jeho přestupek „zametl pod koberec“, resp. zařídil, aby proběhla promlčecí doba přestupku. Prvně uvedené jednání spíše napovídá, že šlo o nucení ke konání, druhé k opomenutí, v obou případech jde o nedovolené donucování k určitému jednání ve smyslu skutkové podstaty trestného činu vydírání. Pro dokonání trestného činu vydírání postačí nucení jiného, aniž by takové jednání muselo být úspěšné (nežádá se donucení jiného a už vůbec ne, aby oběť trestného činu jednala podle vůle pachatele – nežádá se dosažení výsledku, jde o předčasně dokonáný trestný čin; oběť však musí být způsobilá pohrůzku vnímat).

Jde o trestný čin úmyslný ve smyslu § 13 odst. 2 TZ. David jednal s úmyslem přímým podle § 15 odst. 1 písm. a) TZ, neboť chtěl po Romanovi a Roxaně, aby mu vyhověli a splnili jeho původní požadavek (zařídili, že nebude postižen pro přestupek), přičemž je k tomu nutil pod pohrůzkou „udání“ na Policii ČR – úmysl přímý tak kryje všechny znaky (objektivní stránky) skutkové podstaty trestného činu vydírání.

Také tento trestný čin je přečinem podle § 14 odst. 2 TZ, neboť zákon podle § 175 odst. 1 TZ umožňuje uložení trestu odnětí svobody až na 4 léta (tedy nepřevyšuje 5 let).

¹ Srov. rozhodnutí pod č. 27/1982 Sb. rozh. tr. a přiměřeně i č. 31/2004 Sb. rozh. tr.

Uvedené dva trestné činy byly spáchány ve vícečinném souběhu, byly totiž spáchány dvěma různými skutky, které se ani zčásti nepřekrývají. V době prvního skutku David ani neměl záměr další skutek provést, vůbec s ním nepočítal, rozhodl se k němu až po zjištění, že první skutek nevedl k zamýšlenému cíli (ovlivnění přestupkového řízení).

10. Obecně lze uvést, že jednání Davida zůstává i nadále trestné (neboť trestní odpovědnost nezaniká účinnou lítostí a nedopadá na jeho případ ani § 159c a § 159d TŘ jako procesní řešení umožňující trestně nepostihnout spolupracujícího pachatele korupčního jednání). Jeho oznámení činu by mohlo být zohledněno při postupu v trestním řízení a mohlo by být důvodem pro využití některého z odklonů (v úvahu přichází postup podle § 179g nebo § 307 TŘ), dále by mohlo být důvodem pro zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. c) TŘ [a to státním zástupcem v přípravném řízení nebo soudem v řízení před soudem – srov. § 188 odst. 2, § 223 odst. 2, § 231 odst. 1 nebo § 257 odst. 1 písm. c) TŘ], nebo předtím pro odložení věci ze stejného důvodu (§ 159a odst. 4 TŘ), popř. by mohlo být zohledněno jako významná polehčující okolnost při výběru druhu trestu a jeho výměry, a to dokonce do té míry, že by soud mohl upustit od potrestání podle § 46 odst. 1 TZ nebo podmíněně upustit od potrestání s dohledem podle § 48 TZ.

Pokud by se po poskytnutí úplatku David druhý den rozhodl, že vše oznámí na Policii České republiky, pak je na místě především zvažovat, zda nejsou splněny podmínky pro využití postupu podle § 159c a § 159d zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „TŘ“), což je současné procesní řešení na místo dřívějšího zániku trestnosti (viz § 163 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2009). Uvedené podmínky ovšem splněny nejsou, neboť při posouzení základního zadání není splněna podmínka, že David úplatek poskytl, protože o něj byl požádán (jinak by byla splněna podmínka dobrovolnosti, včasnosti, úplnosti, pravdivosti, příp. i následné spolupráce). Není tak možno uvedeného postupu využít (to by bylo možné při obměně v otázce č. 4). Trestní zákoník již neobsahuje zvláštní ustanovení o účinné lítosti ve vztahu k úplatkářství, na daný případ se nevztahuje ani obecné ustanovení o účinné lítosti (§ 33 TZ), v němž sledovaný § 333 odst. 2 TZ není uveden (ostatně jako žádný z úplatkářských trestných činů).

Oznámení vlastního činu Davidem a jeho následná spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, jakož i zřejmá snaha po nápravě může být zohledněna v dalším postupu v trestním řízení, v důsledku čehož by David nebyl odsouzen a nebyl mu uložen trest. Tak by mohlo být z naznačených důvodů trestní stíhání státním zástupcem zastaveno podle § 172 odst. 2 písm. c) TŘ, případně před zahájením trestního stíhání by jím mohla být věc odložena podle § 159a odst. 4 TŘ. Ze stejných důvodů by mohl trestní stíhání zastavit i soud – srov. § 188 odst. 2, § 223 odst. 2, § 231 odst. 1 nebo § 257 odst. 1 písm. c) TŘ. Státní zástupce může též využít tzv. odklonu a podmíněně odložit podání návrhu na potrestání podle § 179g TŘ nebo podmíněně zastavit trestní stíhání podle § 307 TŘ. Podmíněně zastavit trestní stíhání podle § 307 TŘ může i soud – srov. § 188 odst. 1 písm. f), § 223a odst. 1, § 231 odst. 1 nebo § 257 odst. 1 písm. d) TŘ.

Oznámení a další spolupráci Davida s orgány činnými v trestním řízení lze také hodnotit kladně při úvahách o výběru druhu trestu a jeho výměry jako polehčující okolnosti podle § 41 písm. k) TZ (sám svůj čin oznámil úřadům), § 41 písm. l) TZ (k trestnému činu se doznal), § 41 písm. m) TZ (napomáhal při objasňování své trestné činnosti) a případně i § 41 písm. o) TZ (svého trestného činu upřímně litoval). Tyto důvody mohou soud vést až k rozhodnutí, že sice bude vina vyslovena, ale bude upuštěno od potrestání podle § 46 TZ, popř. podmíněně upuštěno od potrestání podle § 48 TZ.

11. Roman se dopustil zvlášť závažného zločinu přijetí úplatku podle § 331 odst. 2, odst. 3 písm. b) TZ v jednočinném souběhu s přečinem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. c) TZ.

Roman se s Roxanou domluvil, že bude shánět osoby, proti nimž je vedeno přestupkové řízení a bude jim nabízet za nejméně 50 000 Kč ovlivnění přestupkového řízení. Povedlo se jim to jen jednou ve vztahu k Davidovi. Žádný jiný původně zamýšlený útok této pokračující trestné činnosti neproběhl.

Roman se tak dopustil zvlášť závažného zločinu přijetí úplatku podle § 331 odst. 2, odst. 3 písm. b) TZ v jednočinném souběhu s přečinem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. c) TZ, neboť jednak prostřednictvím jiného (Roxany) žádal úplatek (50 000 Kč) v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu (ovlivnění přestupkového řízení) pro sebe a pro jiného (půl pro sebe a půl pro Roxanu), jednak jako úřední osoba v úmyslu opatřit sobě i jinému prospěch (sobě i Roxaně po 25 000 Kč, Davidovi kladný výsledek přestupkového řízení) nesplnil povinnost vyplývající

z její pravomoci (neprovedl nezbytné úkony, v důsledku čehož proběhla celá promlčecí doba a došlo k zániku odpovědnosti za přestupek).

K přijetí úplatku

K pojmu úplatek a úřední osoba srov. odpověď na otázku č. 2. Znak „žádá úplatek“ je naplněn, pokud pachatel jakýmkoliv způsobem dá podnět k poskytnutí (či slibu) úplatku, může tak učinit i prostřednictvím jiného, resp. ve spolupráci s ním (Roxana je ohledně poloviny částky pouhým zprostředkovatelem mezi uplácenou osobou žádající úplatek a podplácejícím, je proto spolupachatelem přijetí úplatku, ovšem jen podle § 331 odst. 2 TZ, neboť okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, že čin spáchal jako úřední osoba, by se uplatnila jen u Romana²; nepřímé úplatkářství se tak u Roxany neuplatní). Zájem na řádném provedení správního řízení o přestupku je jistě věcí obecného zájmu. Jde o trestný čin úmyslný ve smyslu § 13 odst. 2 TZ, Roman jednal s úmyslem přímým podle § 15 odst. 1 písm. a) TZ, neboť chtěl získat úplatek, za který byl ochoten ovlivnit správní řízení.

Ke zneužití pravomoci úřední osoby

K pojmu úřední osoby srov. odpověď na otázku č. 2.

Nevykonání úkonů správního řízení potřebných k projednání věci je nesplněním povinnosti vyplývající z pravomoci úřední osoby ve smyslu § 329 odst. 1 písm. c) TZ. O uvedený trestný čin jde, pokud pachatel (mimo jiné) jedná v úmyslu opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch. Tím je jednak úplatek, který si rozdělili Roman s Roxanou, jednak je jím nezákonné ovlivnění správního řízení o přestupku a dosažení jeho nesprávného a nezákonného výsledku v podobě zastavení řízení. Jde o trestný čin úmyslný ve smyslu § 13 odst. 2 TZ. Roman i v tomto případě jednal s úmyslem přímým podle § 15 odst. 1 písm. a) TZ, neboť chtěl za poskytnutý úplatek nesplnit povinnost vyplývající z vlastní pravomoci, úmysl přímý byl dán i v případě tzv. úmyslu přesahujícího objektivní stránku (tzv. druhý, sekundární úmysl, dolus coloratus) spočívajícího v opatření sobě i jinému neoprávněného prospěchu (šlo dokonce o cíl Romana).

² Srov. rozhodnutí pod č. 1/2019-III. Sb. rozh. tr., srov. též rozhodnutí č. 43/2018 Sb. rozh. tr.

Trestný čin přijetí úplatku podle § 331 odst. 2, odst. 3 písm. b) TZ je zvláště závažným zločinem podle § 14 odst. 3 TZ, neboť na něj trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby ve výši 10 let, trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. c) TZ je přečinem podle § 14 odst. 2 TZ, neboť na něj zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby ve výši 5 let.

Jednočinný souběh trestných činů přijetí úplatku podle § 331 TZ a zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 TZ je možný, pokud úřední osoba, která v souvislosti s výkonem své pravomoci přijme úplatek, zároveň poruší svoje povinnosti způsobem a za podmínek stanovených v ustanovení § 329 odst. 1 TZ.³ Roman se dopustil obou trestných činů jediným skutkem, který měl v celkovém rámci rozmyšlen od počátku (jednotící vůle), jeden bez druhého by nedával smysl, neboť Roman o úplatek žádal a přijal jej (§ 331 TZ) za ovlivnění přestupkového řízení (§ 329 TZ), k čemuž došlo, trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby navíc obsahuje prvek spočívající v úmyslu získat pro sebe prospěch (úplatek), který oba trestné činy též spojuje.

12. Soud druhého stupně napadené usnesení předsedy senátu soudu prvního stupně zruší podle § 149 odst. 1 TŘ, neboť došlo k porušení principu *nemo tenetur se ipsum accusare*.

Nikdo nesmí být nucen k sebeobvinění, a to ani v postavení svědka ve věci proti jiné osobě. Nelze nutit svědka vypovídat o okolnostech jeho činnosti, v níž by mohl být spatřován trestný čin (zde v řízení o jednání Roxany by šlo o první část skutkového děje, v němž je popsáno jednání Petra jako návod k nepřímému úplatkářství), a to ani pohrůžkou či dokonce ukládáním pořádkové pokuty. Zákaz nucení k sebeobvinění (princip *nemo tenetur se ipsum accusare*) vyplývá z Listiny základních práv a svobody (čl. 37 odst. 1) a nachází odraz v § 100 odst. 2 TŘ, podle nějž svědek není povinen vypovídat, pokud by si svojí výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání. Soud prvního stupně jej nerespektoval, proto je jeho rozhodnutí v rozporu se zákonem a má být zrušeno. Zároveň postačí zrušení tohoto usnesení, aniž by bylo třeba ve věci učinit rozhodnutí nové (není třeba jej jakkoliv nahrazovat rozhodnutím soudu druhého stupně, ani věc vracet k novému projednání a rozhodnutí).

³ Srov. rozhodnutí č. 43/1987 Sb. rozh. tr.

Jen pro úplnost (nad rámec) se uvádí, že se neuplatní ani omezení práva odepřít výpověď podle § 100 odst. 3 TŘ. Jednak měl Petr vypovídat k trestnému činu podvodu, jehož se dopustila Roxana, podvod ovšem není vypočten mezi trestnými činy v § 368 odst. 1 TZ o neoznámení trestného činu, ohledně nichž by měl Petr oznamovací povinnost. Jednak ustanovení § 100 odst. 3 TŘ nemůže prolomit ústavněprávně chráněný princip zákazu nucení k sebeobvinění (viz shora), ostatně s tím počítá i § 368 odst. 2 TZ.

13. Postup soudu nebyl v souladu se zákonem, došlo k těmto pochybením v postupu:

- a. trestní řád podle § 206b odst. 1 TrŘ neumožňuje, aby ke sjednání došlo při hlavním líčení, ale po jeho přerušení či odročení,**
- b. soud není stranou dohody o vině a trestu, nemá se na jejím vzniku a obsahu podílet (může však po jejím předložení vznést k jejímu obsahu výhrady ve smyslu § 314r odst. 3 TŘ),**
- c. dohoda o vině a trestu má být sjednána v písemné podobě, což vyplývá z § 175a odst. 6 a 7 TŘ (povinnou náležitostí jsou podpisy stran a opisy dohody mají být dány stranám) a z toho, že dohoda o vině a trestu musí být založena do spisu.**

Trestní řád neumožňuje, aby ke sjednávání dohody došlo při hlavním líčení (v jeho průběhu). Předseda senátu je povinen podle § 206b odst. 1 TrŘ přerušit hlavní líčení na nezbytně dlouhou dobu za účelem sjednání dohody. To mimo jiné znamená, že pro sjednávání podmínek dohody o vině a trestu se neuplatní klasická pravidla doprovázející jednání při hlavním líčení, ale sjednávání dohody probíhá „neformálně“ mimo hlavní líčení. Předseda senátu ani v tomto specifickém případě sjednávání dohody o vině a trestu není oprávněn jakkoliv do průběhu vyjednávání o konečné podobě dohody o vině a trestu zasahovat, není stranou této dohody. V případě, že by se trest, který navrhly strany v dohodě, jevil soudu jako nepřiměřený, popř. z jiných závažných důvodů by nemohl dohodu schválit, pak může sdělit stranám sdělit své výhrady podle § 206b odst. 3 TŘ za užití § 314r odst. 3 TŘ a umožnit jim předložení dohody nové, bezvadné, jinak dohodu vině a trestu neschválí (tamtéž) a pokračuje podle § 206b odst. 4 TŘ v hlavním líčení.

Dohoda o vině a trestu má být sjednána v písemné podobě, jak vyplývá z § 175a odst. 6 TŘ, podle nějž jsou její povinnou náležitostí podpisy stran, a § 175a odst. 7 TŘ, podle nějž opisy dohody mají být předány/doručeny stranám, jakož i z toho, že dohoda o vině a trestu musí být založena do trestního spisu a musí být jeho součástí. To vše (přiměřeně)

platí i pro případ jejího sjednání po přerušení či odročení hlavního líčení (*i kdyby se snad vyskytl názor vycházející z pouhého „přiměřeného“ postupu podle § 175a TŘ, a tedy nepotřebnosti písemného vyhotovení dohody, je-li zcela obsažena v protokolu o hlavním líčení, do něž by byla stranami v úplném znění nadiktována, musel by být protokol vytištěn a stranami podepsán, a to alespoň samotná dohoda jako příloha protokolu – analogicky podle civilního řízení u smíru viz § 40 odst. 7 o. s. ř.*).

14. Odvolací soud nařídí k projednání odvolání veřejné zasedání, o němž vyrozumí jako zúčastněnou osobu Xenii, ve veřejném zasedání pak napadený rozsudek ve výroku o trestu propadnutí věci svým rozsudkem podle § 258 odst. 1 písm. d) TŘ zruší a po případném doplnění dokazování (§ 263 odst. 7 TŘ) sám podle § 259 odst. 3 TŘ rozsudkem rozhodne o uložení ochranného opatření v podobě zabránění věci – kabelky zúčastněné osobě Xenii podle § 101 odst. 2 písm. e) TZ.

Podle § 70 odst. 2 písm. b) TZ může soud uložit propadnutí věci, která je zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti, pokud hodnota tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti není ve vztahu k hodnotě věci tvořící zprostředkovaný výnos z trestné činnosti zanedbatelná.

Zprostředkovaným výnosem se mimo jiné podle § 135b odst. 3 písm. a) TZ rozumí také věc, která byla byť jen zčásti nabyta za věc tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti. V případě Roxany byly bezprostředním výnosem z trestné činnosti peněžní prostředky ve výši 60 000 Kč. Kabelku, kterou si za poskytnutý úplatek pořídila, pak lze podřadit pod zprostředkovaný výnos (není dán ani nepoměr mezi hodnotami, protože kabelka byla pořízena výlučně z bezprostředního výnosu).

Podle § 70 odst. 3 TZ však může být trest propadnutí věci uložen jen tehdy, jde-li o věc náležející pachateli. Podle § 135 TZ věc náleží pachateli, jestliže ji v době rozhodnutí o ní vlastní, je součástí jeho majetku nebo s ní fakticky jako vlastník nakládá, aniž je oprávněný vlastník nebo držitel takové věci znám.

V době, kdy soud rozhodoval o propadnutí věci, již kabelka náležela Xenii - sestře Roxany, a to na základě darování. Postup soudu prvního stupně proto správný nebyl a napadený výrok pro rozpor se zákonem nemůže obstát [§ 258 odst. 1 písm. d) TŘ] a musí být v řízení o odvolání zrušen. V poslední době aplikační praxe inklinuje k tomu, že postačí bez náhrady zrušit výrok o jediném z více druhů trestů, které byly tímž rozsudkem uloženy (tj. není třeba rušit celý výrok o trestu a znovu vyslovit ty druhy trestů, které nebyly vadně vysloveny, takový postup by ale nebyl nesprávný).

Zároveň je třeba učinit nové rozhodnutí, jak naložit s uvedenou kabelkou, která je zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti (viz shora). Věc, která je zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti a kterou nelze propadnout, protože nenáleží pachateli trestného činu, lze zabrat, tedy lze ji odčerpat jinou majetkovou sankcí – ochranným opatřením zabrání věci. Podle § 101 odst. 2 písm. e) TZ lze zabrat i zprostředkovaný výnos (pokud hodnota tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti není ve vztahu k hodnotě věci tvořící zprostředkovaný výnos z trestné činnosti zanedbatelná), náleží-li jiné osobě, na kterou pachatel takovou věc převedl (nebo která ji jinak nabyla). Takovou osobou je sestra Xenie, která tak má mít v trestním řízení proti Roxaně postavení zúčastněné osoby a s tím i spojená práva.

Odvolací soud může podle § 259 odst. 3 TŘ sám ihned v odvolacím řízení ve veřejném zasedání tímž rozhodnutím, kterým ruší výrok o propadnutí věci, rozhodnout i o zabrání věci, a to téže kabelky, které ovšem postihne sestru Xenii. Může tak rozhodnout, byť tak v prvním stupni neučinil soud prvního stupně, nebrání mu v tom ani ustanovení § 259 odst. 5 TŘ. Pro zajištění práva na spravedlivý proces a na obranu však musí o veřejném zasedání o odvolání Roxany, v němž zamýšlí uložit ochranné opatření zabrání věci, jak bylo uvedeno shora, vyrozumět zúčastněnou osobu – Xenii a umožnit jí tak uplatnění jejích práv (§ 42 TŘ).⁴ Pokud by bylo třeba, odvolací soud k tomu doplní dokazování podle § 263 odst. 7 TŘ, srov. též § 259 odst. 3 písm. a) a b) TŘ.

Podle zadání by neměly být splněny podmínky § 259 odst. 1 TŘ, aby odvolací soud jen zrušil napadený rozsudek ve výroku o trestu a věc vrátil soudu prvního stupně k novému rozhodnutí.

⁴ Srov. rozhodnutí pod č. 28/2021-III. Sb. rozh. tr.